№ 12 ٢٤ دیکابر ١٩٠٧ سنه دوشنبه ٢ ذوالحجه ١٣٢٥ سنه

اخطار:

یبارلگان یازولرنی اوزگارتوگه هیئت تحریریه اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو یبارلماس. امضاسز مکتوبلر باصلماس.

غزیته‌نك بهاسی

سنه‌لك ٣ صوم آلتی آیلق ١ صوم ٥٠ تین ٣ آیلق ١ صوم شاکردلر ایچون ٣ آیغه ٧٥ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ٢٥ تین.

آدرس:

Казань, Номера „БОЛГАРЪ“

Редакція газ. „ЭЛЬИСЛАХЪ“

Телефонъ № 748

الاصلاح

سنه ٤ تأسیس ٧ ١٣٢٥

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА

„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ“

قزانده نسخه‌سی ٧ تین علمی ادبی هفته‌لك غزیته چیت شهرلرده ٩ تین

برنچی دوما اعضالرینه حکم. نمسه مکتبلری. پروتیستچیلرغه جواب. کتابلر حقنده محاکمه. بر غزیته اداره‌سی حالندن. خاتون قز عالمی. غزیته‌لردن. شهید عونی گه جواب. مدرسه خبرلری. بیگانای ایشان.

قزان ٢٤ دیکابر

مدرسه‌لر عالمینده، شاگردلر حرکتی باشلانغاندن بیرلی بر قزق کورنش بولا کیله‌در: شاگردلر مدرسه‌گه کیلب، برنیچه آی طورغاچ‌ یعنی قش اورطاسی یتب یازیقینایا باشلاغاچ‌ مدرسلر شاگردلرنی ایسکی نظام وترتیبلر بله‌ن گنه، موندن صوڭ قناعتله‌ندرب بولماینه اشانب، تورلی اصلاح لائحه‌لری اویلاب چغارا باشلیلر. لکن موندی واقعه‌لرنڭ همه‌سینده لائحه‌لر، یاز یقینایوی سببلی بویل وجودکه چغا آلمایاچق، کیله‌چك کوز باشیندن مدرسه فلان، فلان تورلی اصلاح ایتله‌چك دیب شاگردلرنی جواتب واوزلریده، وجدانلرینه آغر عذاب بولب یاتقان بو اشلردن بر آز بوشانب قالالار. جای کونی، درة الناصحین مطالعه ایتب ومکه مدینه‌دن بدل جییارغه کیلگان تورلی پورکیلر، ڨلله قای توشلردن، دیانت صاحب یوررگه کیلگان ڨلله نینده‌ی داملا فلان‌ده داملا تگانلر بله‌ن مصاحبت ومذاکره ایتب، یاڭا لائحه‌لریندن اوزلری قورقا باشلاب کوزگه قدر یاڭادن اصلاح فکرلرندن توبه ایتب گناهلرندن پاکله‌نب معصومیة حالینده قالالر. بیچاره آلدانغان شاگردلرده، آولك آتا، باباوقارچقلردن ایشتب کیلگان وعظلری سایه‌سینده مدرسه‌ده یاڭادن برنیچه آیلر طنچ قنه طورب طورالر. قش اورتالرینه طابه بو وعظلرنڭ اثرلری بتکاچ یاڭادن حاللرینڭ ناچارلغینی تویشونه ویاڭادن اصلاح طلب ایته باشلیلر. مدرس

جنابلریله یاکادن شاگردلرنی بو ترتیبلر بله‌ن اقناع ایتو زمانه‌سی کیچکان ایکانینی کوز آلدینه کوره باشلی: یاکادن لائحه‌لر، کیکاشلر طاغی ئلله نرسه‌لر باشلانه، یاکادن غزیته صحیفه‌لریند‌ه مدرسه‌لر حالی وفلان مدرسنك اصلاح لائحه‌لری ظاهر بولادر.

یلده‌غی عادتچه، بوحال، بویلده ظاهر بولدی: اوفاده مدرسه‌لرنی برله‌شدرب، بعضیسینی رشدیه، بعضیسینی اعدادیه، عالیه یاصارغه کیکاشلر باشلانغان.

قزان‌نلك زه‌نگار مسجد مدرسه سینی‌ده مکتب، رشدیه، اعدادیه صنفلرینه آیرورغه قرار بیرب، بویل صوك بولغانلقدن کیله‌چك یلغه کیچکدرلگان (الاصلاح نومرو ١١) مدرسهٔ مرجانیه‌نیك اصلاح ایته‌ر ایچون بوکونلرده بر کامیسیه صایلاغانلر.

اوفانك مدرسهٔ عالیه‌سینه‌ده قربان عیدندن صوك فن معلمی کیترتمه‌کچی بولغانلر.........الخ.

الحاصل همه‌سینده اصلاح لائحه‌اری چقغان. بو یل وقت صوك بولغانلقدن کیله‌چك یلغه قالدرلور. جای کونی مدرسلرمز طاغی توبه ایتب قویارلر، طاغی کیله‌چك قش اورته‌سینه قدر ایسکیچه باررر. آندن صوك طاغی لائحه‌لر چغار! یاهو، قایچان بته‌چك بو کامیدیه‌لر؟!

قایچان بر آلغه بر آرطقه آطلاب، بر اورینده طورو اورنینه، آقرینغنه بولسه‌ده آلغه، آلغه‌طابا کیته‌رمز؟!

مدرسه‌لرده شاگردلرنك یلدن یل کیمولری، مدرسه‌گه کرگانلرینك‌ده، اول ایسکی فنلرگه خلام دیب‌کنه قاراب اهمیة بیرمی باشلاولری ـ مونه‌بولار همه‌سی فاکت (ماکان)لر بیت! بولارغه قارشی کوز یومو، بولارنی اعتبارغه آلماو باشینده میی کیپمه‌گان (افیون‌بله‌ن) کشیگه ممکن توگل بیت! شاگردلرگه کرگان فکر ویاکا نظرلرنی بددعالر، مدرسه‌لردن قوولر، آتالرینه ئله کله‌ولر بله‌ن گنه چغارب بولماغانینی هر مدرس اوزی تجربه ایتب بلدی، شوکار کوره قناعت اینه‌رگه تیوش ایدی بیت!

لکن، مع التأسف، زماننك بو سبقلری، نادان وقانینه ایسکیلك سڭگان مدرسلرمزگه برده تأثیرسز قالغان ایکان: آلار همان یاشلر وآلارنك عمرلری بله‌ن اوینارغه تلیلر وزمان‌نلك قوّتلی انقلابینه قارشی ـ طوپقه قارشی، جیگینه طاش تویه‌ب صوغشرغه تله‌گان، جاهل بخاریلر کبی باشلرینده‌غی چوب چارلری بله‌ن صوغشماقچیلر ایکان!

نیقدر تأسف‌که، مدرسلرمز تاریخ عمومی‌دن خبرسزلر. بز آلارغه، قرون وسطی‌تاریخیندن بر نیچه واقعه‌لرنی خاطرلرینه توشرر ایدک، آلارده اوز حرکتلرین یاخشی‌راق آکلی باشلارلر ایدی!

بو، ایسکیلك صاقلارغه طرشو، بز تاتارلرده‌غنه بولغان نرسه بولمیچه، تاریخده مثلی بیك کوب مرتبه‌لر سبقت ایتکان واقعه‌در: قرون وسطی قاتولیك روحانیلرینك بتون قوّتلری بله‌ن کوماـنیستلر (انسیانیة ویاکا افکار طرفدارلری)گه قارشی صوغشلری وحتی بو صوغشقه قاتولیك حکمدارلر وملکتلرده کیریشب عسکر قوّتی بله‌ن یاکا افکارنی طاراتماقچی بولولاری یاکا فکر طرفدارلرین اینکؤیزیتسیه محکمه‌سینده حکم ایتب، اوتلرغه یاغولری، تورلی عذابلر بله‌ن طوراب ئوترولری ـ مونه شوشی قدر طرشولر، شوشی قدر وحشتلرده حر فکرلر ویاکا معیشتنی باصا وبتره آلماغانلر، اول همان غلبه ایتکان، اول دنیاده حکم سوره باشلاغان!!

مونه شوندی کچکنه‌گنه بر مثالده، شولقدر اقتدارسز، غیرتسز بزنك مدرسلرمزگه یاکالققه قارشی بو صوغشلرینك مغلوب بولاچقلرین کورسه‌ترگه یته‌ر ایدی!

شوكار كوره ياشلار وآلارنڭ عمرلری بله‌ن او بناو زمان وياقتی معيشت طرفيندن عفو ايتلمه‌يه‌چك ايكانينی بلب، يا اساسلی اصلاحقه طوتنرلار، يافود كوچلری يتمه‌سلك وظيفه‌دن استعفا ايـدب اش اشله‌رلك كشيلرگـه اورن بوشاترلر ايدی!

برنچی دوما اعضالرينه حكم

١٨نچی ديكابرده روسيه محكمه وحقوق تاريخی صحيفه‌لرينده ايك مهـم اورننی اشغال ايته‌چك حكم تمام بولدی. موندن بل‌يارم اوّل، روسيه‌نك اوّلـگی پارلامينت خلق طرفيندن صايلانب بارغان بو ديپوتاتلر ١٢نچی ديكابرده پيتربورغ پالاتاسينڭ محكوملر اسكاميه‌سينه اوطرتلديلر.

بـو وكيللرگه ١٢٩نچی استاتيه بوينچه عيب اسناد قيلنب، حكم‌لری بوكونگه قالدرلوی سببلی، ٢نچی، ٣نچی دومالرغه خلق تله‌وی بله‌نده، بـولار صايلانا آلماديلر.

پالاتا، حكمنڭ اوّلـگی كونينڭ عرفچه ، بولاردن، نرسـه بـله‌ن اشتغال ايتكانلكرينی صوراغانده ، محكوملر طرفيندن اشبـو جوابلر بيرلـه‌لر ايـدی: پرافيسور، آردينارنی پرافيسور، پريوات‌داتسينت (باش پرافيسور) محرر، حاكم ، پراكارور، خلق خلمتی بله‌ن مشغول، طبيب، مهندس، معلم......ايدم.

محكوملر آراسينده حقوق فنينه ٣٥يل خدمت ايتكان روسيه‌نڭ اولـگی پارلامينتينڭ رئيسـی موره‌مصف، قرق‌يل عموم خدمتی بله‌ن مشغول بولب، قرق يللق يوبيلی اورنينه محكوملر اسكاميه‌سينه اوطرتلغان پيترونكيؤيچ كبی ذاتلرنڭ آق صاچلری، نورلی يوزلری محكمه‌لرنڭ زالينه، موڭار قدر كورنماگان برقيافت بيره‌لر ايدی.

محكوملر اوچ قسم: كادت، ترووداؤيك وسـاتسيالِيستلرگه، بولنـب، هرقسم طرفيندن برنيچـه ديپوتات، اوزلرينڭ وبيرغ خطابنامه‌لرينه مناسبتلری واوزلرين عيبلی صانيلرمی؟ ايكانلكرينه دائر بيانات بيرديلر.

كاده‌تلر طرفيندن قارت بيترونكيؤيچ، موسكوا اونيؤه‌رسته‌ينينڭ پريوات داستينتی كاكوشكين واسمی بتون روسيه‌غه معلوم عموم خدمتی بله‌ن اشتغال ايتوچی نابوكف سويلاديلر بولار اوچيسيده ؤيبرغ ژازؤانيه‌سينڭ تاريخی مجبوريت بـله‌ن وجودكه كيلـگانلـگينی، هم موندی واقعه‌لر روسيه وآنگـليه پارلامينتلرينده واقـع بولغـان، اداره‌ٔ مشروطه‌لك‌كه مخالف توگـل ايكانلـگينی بيـان ايتديلر. تاريخی مجبوريت بله‌ن وجودكه‌كيلوينی اثباتده: روسيه خلقينڭ اوّلـگی دومادن بيـك كوب نرسه بيرهم ايرك كوتكان وقتنده حكومتنڭ بو دومانی طاراتوبنه قارشی، خلقغه برجواب بيررگه تيوش بولب، اول جوابنڭ شوشی خطابنامه‌دن باشقه نرسه بولرغه‌ممكن توگل‌ايدی‌ديوب سويله‌ديلر.

قارت پيترونكيؤيچ اوزينڭ خطبه‌سين تـمام ايتكانده، شوشی سوزلرنی ايتب توقتادی: اگرسز، حاكملر ، بزگه تورمه ايشكلرين آچاسز ايـكان وظيفه‌مزنی اوته‌گان ايكانمزنی بلـگانگه كوره، بز آنگار بيك طنچ كررمز.

كاكوشكين ريچن شوشی سوزلر بله‌ن تمام‌ايتدی: هربر ظـور ومقدس فكـر-اوزينه قربان طلـب ايته‌ديلر. اگر بزگه شول مشقتنی چيگه‌رگه تيوش بولسه، بزحاضر. كاكوشكينده بو ريچن بيك‌قزتلی وغيرت بله‌ن سويله‌ب بتون زالنی تتره‌تكان.

ترووداؤيكلردن : گالتسكی، لونين، سيه‌ونف‌لر سويله‌ديلر. گالتسكی اولـگی دوماده نيقـــدر اميـــد بولب ، شولارنــــڭ هه‌ه‌سی بوشقه چغارلدی‌می لونيـن قـزو ، صميمـی خطبه‌سينده

وكيللرنڭ خلقغه بيرگان وعده وآنطلرى طوغر-يسينده. سيه‌ونف خلق آلدينده‌غى مسئولية ووظيفه‌نى بلمو وروس ضيا‌ايلرى فقط اوزلرينڭ فدائى لكارى بله‌ن‌گنه خلقغه يقين بولاچقلرن سويلادى، بولار طرفندن حكمنڭ اوچنچى كونينده ساتسيال ديموكراتلر اسمندن ايشيرسكى هم راميشۋيلله سويله‌ديلر. اولگسى استعباد ايتلگان فقرا حقنده هم پرولينارياتنڭ نيندى لوزنغ ايچون طارتشوى حقنده سويلادى. خطبه‌سى آراسنده پالاتا رئيسى ايشيرسكى‌نى برنيچه بيرده طوقتاتوب، سوزدن محـــــروم اينه‌چگن بلگرتدى.

راميشۋيلله اوزينڭ سويله‌گان ريچنده مونه نرسه لردى، مونده اولگى دوما اعضالرى عيبله‌نه‌لر ديب اشانرغه ده چيتن. بز، وطننى ياكارترغه، اصلاح اينه‌رگه ديب جيبلغان كشيلر، يل ياريم اوتووى بله‌ن معيوبلر اسكاميه‌سينه اوطرتلدق، بز نيشله‌دك صوڭ؟ نرسه بولدى؟ بز، اوزمزنڭ اساسلرمزغه مسلكمزگه خلاف اش اشله‌دكمى؟ ئلله بز ۱۷ نچى اوكتابر مانيفيستنى بوزب، تاريخ كوپچه‌گينى آرتقه طابا ئه‌يله‌ندررگه تله‌دكمى؟ يوق! اولگى وبرنچى خلق وكيللر بو اشلرده عيبلى توگل. بزگه ايكنچى عيب اسناد اينه‌لر، بزنى ۱۲۹ نچى استاتيه بلان عيبليلر. نيچك صوڭ بو، بولاى؟ نيچك صوڭ روسيه‌نڭ صايلاب جيبارگان كشيلرى شوندى‌بيك سيره‌ك بولاطورغان اتحاد بلان صايلانغان وكيللرى، بر وقت طوتوب، خلقنى نالوغ توله‌مه‌سكه، صالدات بيرمه‌سكه اونديلر؟ بز اساسى بولارغه خلافمى؟ مونه بولار حقنده عيبله‌وچى بيك يخشيغنه سكوت اينه. مونه مين، بولار آراسنده مناسبت باصار ايچون دوما طاراتلو مسئله‌سينه كوچه‌م،

پالاتا رئيسى آنى طوقتاتا خطيب ياكادن سوزينى باشل... گراف ۋيتته‌نڭ دا كلادنده: «روسيه اوسب بتكان» ديب آطالا. مونه بو سوز بيرو كراتيه‌ده ربۋالوتسيادن كوزلرون يوما آلماغانلقينى بيك يخشى كورسته...

راميشۋيلله سوزون بوله، آغارا، هوش كيتب اسكاميه‌گه توشه، آنى توره‌مه بالنيتسه‌سينه آلب كيته‌لر.

موندن صوڭ شاپوشنيكوف سويلى. اول ابلك اول خلقنڭ بولارنڭ خطابنامه‌گه قول قويولربنه نيچك قاراغانلغينى سويلى، «مين كريستيانلرغه، بوخطابنامه‌نڭ مفهومينى سويله‌دم آلارمينى ايكنچى دوماغه اعضا صايلاديلر، مامورلرى مينى توشروب قالدرغانلر خلق مينى ايكنچى مرتبه صايلادى، دى. سوزينى مين خلقغه حساب بيردم، باشقه نرسه مينم ايچون مهم توگل، ديب تمام اينده‌ى. آندان ... راغنه اوزن بويلى كريستيان ۋراغوف سويلى اول اوزينى حبس اينه‌رگه كيلگان پاليس قواينددان كريستيانلرنڭ قوتلدرب قالدرغانلرينى سويله‌ب سوزين بولاى ديب تمام اينه: «بنى حكم اينب عيبليسزمى يوقمى، مينم ايچون بارد... بر!» آندن صوڭ بيلينه قزل پوطا به‌يله‌گان كر... يستيان زوپچينكو سويلى: مين آولده استارشينا ايدم، مينى وكيل اينب صايلاديلر، دو... تارالغاچ، مينى آولمدن حبس اينه‌رگه كيلگانلر ايدى، كريستيانلر صوراديلر نى ايچون؟ ديب توره آلارغه ۋيبرغ ۋازۋانيه‌سين سويله‌رگه مجبور بولدى.

سوزنڭ ۱۲۹ نچى استاتيه‌گه دن مين قورقميم، مونده...

صوڭ نیه‌س دینس‌سویله‌ب، سوزین شولای تمام ایتدی: اگر سز بزنی قباحتلی‌لر دیسه‌گز، بلگز که، خلق سزگه اشانماس! حکمنڭ دورتنچی کوننی باگادن رامیشؤیلله سویله‌ب سوزینه شولای ختام بیردی. بزگه خلق ویاوروپا حکم ایتدیلر. سز اگر تله‌سه‌گز جزا تعیین ایتگز! بو کوننی عیبله‌وچی سویله‌ب، ؤیبرغ ؤازؤانیه‌سی روسیه‌ده طاراتلر ایچون تعیین ایتلگان نظام‌غه خلاف خطاب نامه بولغانلقدن ۱۲۹ نچی استاتیه بوینچه بولار عیبلی دیدی. موندن صوڭ دعوا وکیللری سویله‌ب، اوّلا ؤیبرغده ترتیب ایتلگان نرسه روسیه محکمه‌سینه محکوم توگل دیوب وثانیاده، بو خطاب نامه مشروطیت نظامینه مخالف توگل، دیوب نطقلار ایراد ایتدیلر.

۱۸ نچی دیکابرده صود کیگاش ایتب، دیپوتاتلردن اختمف هم دیه‌چینکودن باشقه‌لرن عیبلی طابب همه‌سین اوچ آی تورمه‌گه حبس ایته‌رگه حکم ایتدی.

محکوملر چقغانده. آلار اوستینه، چچه‌کلر سیبدیلر. موسکؤاده بولاردن فقیرلرینڭ عائله‌لرینه هدیه ایچون ۲۰ مڭ صوم آقچه جیغانلر.

ف. امیرخان.

نمسه مکتبلری

گرمانیاده ایڭ اول باشلاب اوقو واوقوتو توغریسنده سوز‌سویلاوچی وتعلیم عمومی فکرینی تاراتوچی حاضرگی «پروتیستانت» مذهبی‌نڭ مؤسسی «لوتر» جنابلری اولمشدر. بوذات هروقت قارا خلقغه اوقو واوقوتو خصوصنده وعظ نصیحت قیلوب، بتون عمرینی علم یولنده‌معنوی محاربه‌ده اوزدرمش وبوکونگی کونده گرمانیاده اولان تعلیم عمومی وعقللرغه حیرت ویرردای علم معرفتکه ایشك آچوب قالدرمشدر.

حاضرده گرمانیاده ۲۲ اونیؤریستیت «بزنڭ روسیه‌نڭ خلقی گرمانیا قدر ایکی ئلوش آرتق بولسه‌ده فقط‌توقزغنه اونیؤریستیتدر.» وبرملڭ‌دن آرتق اورطه مکتب و ۶۰ «آلتمش» مڭ قدر ابتدائی مکتب اولوب هریرده هر صنفقه اوقو مجبوری هربالا آلتی‌دن اون‌دورتکه قدر مکتبکه یورورگه مجبور وبالالارنڭ آتالریده اوزلرینڭ بالالرندن مسئوللردرلر.

شونڭ اوچون گیرمانیاده شهر یاخود قریه اورامارلری هروقت مکتبکه باروچی یاخود قایتوچی بالالر ایله تولی اولمقده‌در.

بالالر هرکونی ایکی وقت ـ ساعت سکزدن اون ایکی‌گه،دورتدن آلتی‌غه قدر اوقمقده‌لردر.

معلم هرکوننی بالالرنڭ مکتبکه کیلوب کیلمدیکلرون تیکشروب تورمقده، کیلمای قالغان بالالرنی یازوب آلوب هرهفته‌ده مکتبلرنڭ نظارت کامیسیه‌سینڭ رئیسینه طابشرمقده‌در کامیسیه رئیسی‌ده تیوشلی یرینه عرض ایتوب، بالانڭ‌نی اوچون مکتبدن قالدیغنی تفتیش ایتدرمکده، اگرده برعذرسز قالغان بولسه بالانڭ آتالارینه هرقالغان درس اوچون اوتوز تین مقدارنده جزاء نقدیه صالمقده، اگرده آنی تولامز ایسه‌معلوم برمقدارغه حبس ایتدرمکده‌در.

موندن باشقه هرسنه پاصحی بیرامی آلدنده شهر باشلقلری «قریه‌لرده قریه باشلقی» آلتی یاش تولغان بالالرنی تیکشروب یازوب‌مکتبلرنڭ نظارت کامیسیه‌سینه طابشرمقده وآتالریده کیله‌چك سنه بالالرینی‌مکتبکه بیرو ایله تنبیه ایتمکده‌لردر. «بزده‌ده یگرمی‌برگه ینکاچ یازالاربیت»

نمسه مکتبلرنده تعلیم وتربیه تمام‌تمام ملیت روحی اوزرنده اوله‌رق بالالرغه ملیت حسی ویرلمکده ووطن محبتی اورناشدیرلمقده‌در. نمسه حکومتی اوزینڭ وطنینی‌صاقلار اوچون عسکرینی

نیچك تربیه ایدر ایسه نمسه‌نك معلملریده‌ملیت لرینی صاقلار اوچون بالالرنی شویله تربیه ایته‌کده‌لردر. بوبزم اوچون بیوك عبرتدر.

مکتبلرده بالالرنك اداب واخلاقلرینه شول درجه اهمیت ویرلمکده‌درکه برایکی سنه مکتبده تربیه‌لنگان بالانك اداب واخلاقینه حیران‌قالماق ممکن توگلدر.

بالالر مکتبده‌اوتورغانده غایت ادب‌اوزرنده اوتوروب قوللرینی اوستالگه قویوب توغری معلمنك آغزینه قاراب تورمقده‌لردر. آرالارنده‌بر ترتیبسزلك کوربنه‌باشلاسه‌بونلرنی ترتیبکه کیترور اوچون معلمنك کوز ایله اشاره‌سی کافیدر.

شول تربیه وتعلیملرنك ثمره‌سی اوله‌رق بو کونده گیرمانیاده اوقی ویازا بلمگان آدم یوق دیورلکدر.

عسکرگه آلنغانلر اچنده برمڭگه فقط برایکی‌گنه یازوبلمی تورغان‌آدم کیلمکده‌در. بزنك روسیه‌ده ایسه یوزگه فقط اون آلطی اون‌یدی آدم یازا واوقی بلمکده‌در.

معلم شهاب احمرف

مدرسهٔ حسینیه شاگردلری اسمندن

پروتیست یازوچیلرغه جواب

معتبر «وقت» غزیته‌سینك ٢٥٧ نومرنده‌مدرسهٔ حسینیه شاگردلری طرفندن یازلغان پروتیست‌نی حقسز دیوب بلامز. اورنبورغ مخبرمزنك یازدیقی مقاله‌لری درست وحقلی اولوینه‌ده اوزمز تمام اوشانمقله برابر توبانده‌گی ماده‌لرنی دلیل ایتوبده کورسه‌ته‌مز.

مثلا: مدیر، قاری، صالدات افندیلر حقنده چوکچ‌ده برخیلی سوزلر یازیلغان ایدی حالبوکه شاگردلر آڭا پروتیست ایتمدیلر، بلکه تشکر ایتدیلر. دیمك بوذاتلر حقنده بزنك مخبرنك‌ده سوزلری حقسز توگل.

فضل‌الله اوزینك کچن سنه‌ده عثمان خلفه واقعه‌سنده‌گی نغاقلری، معناسز حرکتلری اوقونه بلداوی، کچن سنه‌ده‌کون صایون کتاب آلماشدروی، آنك اوستنه شولوق پروتیستچی شاگردلر امتحان وقتنده مذکورافندی‌اوستنه یومرق صوغشی آچارغه یاقنلاشوب کوچ بلا ایله‌گنه طوقتالولری؛ بزگه کیراك خصوصی مخبرلرمز واسطه‌سیله، کیراك کچن سنه وبوسنه‌ده شولوق شاگردلردن آلدیغمز مکتوبلر ایله بیك آچق معلوم بولدیغندن مخبرمزنك بو طوغریده‌غی فکرنی‌ده حقسز دیوب ایته آلمیمز.

کچن سنه‌ده‌گی معناسز حرکتلری‌اوزینك باشینه بلا اولدیغنده، اعدادیه اوچنچی صنف شاگردلری طرفندن صنف‌ده طوب‌طوغری سوگلولرنی هم‌امتحان واقعه‌لرنی اسینه توشروب احتمال بوسنه‌شاگردلر آلدنده قویرغینی بولغاتسه بولغانور، لکن بزبر کبی اشلره برده اهمیت بیره‌یمز، آنداي کشینی برده عالیجناب دیوب طانی آلمیمز، جیل قایدن ایسسه شونده بورولا طورغان ییلپازه دیوب‌گنه طانیمز.

کچن سنه وبوسنه‌ده شاگردلردن آلدیقمزبیك کوب مکتوبلرده عبدالله‌فخری افندینك یالقاولغندن رشدیه‌لرده حساب درسلرنده کچکنه بالالر آڭلای آلماسدای «حاوی، نسبت، بسبتون، دیگرایشنه، برعددك مثلی اول عدده مساوی اولدیغی هر کمه معلوم» یوللو تقریر ایتدیکندن شکایتلر کوردیکمزه کوره مخبره‌مزنك قلمندن بوذات حقنده توگلگان بش آلتی کلمه‌نی‌ده حقسز دیوب طابا آلمدق. فخری افندی حقنده بویله بش آلتی کلمه یازیلغان ایکان حسن خلق صاحبی بر ذات اولورسه شاید بویله برتنبیه‌نی قبول ایته بیلور. آنك حقنده بز آرتق برنرسه بلمدیکمز کبی مخبره‌مزده

اول طوغریده شوندن آرتق بر سوز سویلادیکی یوقدر.

عبدالله افندی صالحی حقنده صریح اولارق بر نرسه یازلمامشدر. اگر شاه‌مردان خلفه‌دن اوگراندیکگز منطق یاردمیله، قضیه‌لر، قرینه‌لر واسطه‌سیله سزچه ضررلی سوزلر آکلاشله طورغان بولسه عجب توگل، لکن اول طوغریده جوابنی مخبرمزنك اوزینه طابشرامزمونلك بله‌ن برابر پروتیست اعلان ایدوچیلر عمومی اسملر بله‌نگنه «مدرسهٔ حسینیه شاگردلری» دیب یازونی بز فیکتیونی دیب قبول ایتمه‌مز پروتیستچیلر اسملرین اظهار ایتسنلر!

کتابلر حقنده محاکمه

ملی شعرلر.

بواسمده، معروف شاعر مجید افندینك برشعر مجموعه‌سی باصلوب چقدی.

شاعر افندینك بومجموعه‌ده‌گی شعرلرنی انشادینه، بعض معلملرنك آیتار: «شاعر افندی! مکتبلرده برده بالالرغه کویله‌توب، آلارنك ملی حسیاتلرن آرتدررغه سبب بولوردای شعرلر یوق؛ شونی بولدرونی سزدن اوتنه‌مز» دیمکاری سبب بولغان.

شاعر نظرنده بواوتنچ‌نی یرینه کیترو، آغاچ اشی اوصطه‌سی نظرنده بالطه صاپی جونوب بیرو کبی جیکل براش بولغانغه، شاعر افندیده رجاء قایتارماغان، یازغانده بیرگان.

لکن اشنده موفق بولغانمی صوك؟ زاکاز نیچك چقغان؟ بوسؤاللرگه طوغری برجواب بیرر اوچون شعرلرنی تنقید ایدوب چغارغه کیره‌ك.

بواورنده‌بز اوزون تنقیدکه یابشمیچه تیك شونیغنه ایته‌بز: مجموعه‌ده برگنه جیرده بولسون بالالارنك عقلین اوتکنله‌تـه طورغـــــان (Остроумie) اثری، یاکه بالالار هضمینه موافق برحکایه، وعظ، تمثیل، ترغیب، وبالالارنی طبیعت ومخلوقات الله‌غه محبت ایتدررلك تصویر طبیعت کبی نرسه‌لر یوقدر.

بولای بولغاچ بو، میرعوبزنك «خاطره» سی قبیلندن برأدبیات چوبیگنه‌در.

آندین صوك: حاضر بزنك مکتبلرده‌قزان‌تلنچه اوقولورغـه وعموم روسیه مسلمانلری آراسنده، بارچه، میشار، باشقرط، تیپته‌ر، طاغی شله‌کملر تللرینه‌لابد قزان تلی، باش بولورغه تیوش‌ایکان، شاعر افندی شعرلری آراسینه: اوینای، طویمای، تانمای، آرتمای، یاراتمای، آتلای، صورای، ایرر، بزلر، یورمایك . . . کبی شله نیندی کیلشسز سوزلر قاتشدره‌در.

شعر یازونی طاقماق ایله شاقماق‌نك ایکیسن ایکی یول آخرینه قویوغنه دیب اویلی آخرسی! طاغی بالالاردن نی اوچون ملت قایغرته ایکان؟ قایغرتسه‌ده نیك بوقدر طوپاس، ته‌مسز ایتدروب قایغرته ایکان؟

(قزان تلی، باش بولورغه کیراك دیگان سوزمز بزنك کافکازنی استثناء ایله‌ندر. چونکه کافکازنك اوزینه مخصوص اوز خلقی آکلامی طورغان برأدبیات تلی بار ایندی.)

مونه موندن مقدم، ماسقوا شهرنده چغه باشلاپ ۵ نومیردن صوکـره طوقتالغان «تربیة الاطفال» ژورنالینك اوّلگی بیت‌لرنده نجیب دوماوی طرفندن یازلغان شاقطی گوزل شعرلر باردر.

بو شعرلرنك باشینه قویلغان ماطور رسملرده شعرلر ایله برگه صبیلر اوقی طورغان کتابلرغه قویلسه، مکتب کتابلرینه یخشوق برلطافت آرتور ایدی دیب بله‌م.

مین «تربیه الاطفال» نك هرنومیرن بیگره‌کده شول باشده‌غی شعرلری اوچون انتظار ایله کوته ایدم. «تربیة الاطفال» چقغان زمانده مین معلم

بولغانغه ، شاکردلرمه اول شعرلرنی اوقوته وازبرلته ایدم. نجیب افندی شاید طاغی‌ده شوندی شعرلر یازار ظننده‌من .

سابق معلم .

ادبیات

برغزیته اداره‌سی حالندن :

به‌یره‌م جیتکان. آقچه کیره‌ك ؛ کاسسه قوری
محررلر یازغان اوچون آقچه صوری
ناشر ایسه چینلکده‌گی بوری توسلی
ایده‌ن بویی، آرلی‌بیرلی آطلاب یوری.
ماشینیستلر ، مرتبارده بار شونده
طارتقالیلر قایسی آنده، قایسی مونده
بای آبظینی: «آقچه‌بیرده، آقچه‌بیر» دیب
تگری! یاندرمه هیچ کمنی بویالقنده .
قایسی أینه مین ایرته‌گه ایتك آلام
قایسی أینه مین آمیرکان چینك آلام
بیره کور بای بوگون دیدربرسی طاغی
عرفه کون من آولغه کیتوب بارام .
بزنك باینك ایکی کوزی یالطرادی
آردی تمام اشدن چقدی آپطرادی
قزارندی بورتندیده ، آچووندن
ایرنلری در ، در ایتوب قالطرادی .
ای کانتورشچك! اسچوت یاز، دی شالقانفقه
منصورفکه، زینوللینگه، طالقانفقه،
اعلان حقی تیوش بوغای اورصلردن
یاز، پیتربورغ. نیچوك ذلی...بالکانفکه
یازغان ، آبظی! هربرسینه آلاچاق یوق
مین بولغانده ایسه‌بله‌نمی قالاچاق یوق،
(به‌یره‌م اوچون ٥ — ١٠ تنکه‌بیرچی آبظی!
ثویده‌بر بورتوك چای؛ شیکر بر شاقماق یوق.)
قولاغنده باینك طاوش شاولی همان
هر خدمتچی خدمت حقن داولی همان
بارا طورغاچ ناشر آبظی قاچوب چغه
خدمتچیلر قووا أزدن تابان ـ تابان ...

II

به‌یره‌م ایندی. هرکم آچلغان، شادلانغان،
یاڭی کییم کیگه‌ن، پاکلانگان، آقلانغان...
(ازین جانب) بوطرفده نیشلیلر صوك
آلدانغان هم آغاچ آطلارغه آطلانغان
خدمتچیلر؟ معلوم ایندی فقیر حالده
قزغانچلی، مسکین حالده، حقیر حالده
به‌یره‌م کوره‌ك قایده ایندی؟! عذاب فقط
بوکورنشکه یغلاده، کولده ، شاقده قالا!

* * *

سیگادوستم سوزم شولدر: تاتارغه صاتمه مطبوعات
ترا کنیرآچ تاتارغه صاتك طورهر تورلی مشروبات.

ع . توقایف

خاتون قز عالمی .

شهر قزلری جریدہ ستوننده همان یازغانلری کورنه. امابزم قریه قزلرینك یازغانی کورنمه‌گانلکدن اوزمز حقنده بز آزشکایت یازمقچی بولام (املاسی وترتیبی نچار دیب یازمی قالدرماڭز عیب مینده توگل) بزم قریه قزلرینه مخصوص مکتب‌لر یوق شونلقدن ملا ایوینه بارب آبصطای‌لردن صاباق اوقورغه توغری کیله آبصطایلر ایسه اوقو، اوقتو ترتیبنی اصلا بلمیلر. اوقتقان کتابلری ترکیدن فضائل الشهور، کیسك باش، عربیدن الباب، تعلم الصلوة آلارنیده اوزلری آڭلامینچه مات قش طیرا اولدی فی سبیل الله جار جقاسنده دیب اوقتودن باشقه هیچ نرسه بلمیلر. جیتمه‌سه اوقورغه بارغاچ قایسمزنی کرجوارغه قایومزنی ایوجیشتوررغه قایومزنی بالاقارارغه قوشالر قایسی کوننی مجلسلرگه یورب اوقتمچه‌ده قایتاروب جبره‌لر. شولای ایندب جیدی، سکز یاشندن ١٨، ١٩ غه قدرلی هیچ نرسه

بلمیچه، عزیز عمرلرمزنی اوزدرامزده، دنیا وآخرتدن خبرسز کیاوگه کیتامز. بر آز وقتدن صونك اوزمزنك نادانلغمز هم‌عقلرمزنی بلمه‌وه‌مز آرقاسینده محبت وراحت بلن عمر ایتو اورنینه قزقسز وظلم آستینده عمر ایته باشلیمز.

هم هنر وصناعت بلمه‌ومز سببلی، آچ قالودن قورقب ایرلرنك هر تورلی ظلملرینه چدارغه ایرکسز بولامز بزلرنی بوبلادین کم قتقارور ایکان؟ قیچان قوتولورمز ایکان؟ بزلرده، باشقه ملت قزلری توسلی ترتیبلی مکتبلرده اوقوب حر بولورمزمی ایکان.

عالیه مختاریه

*

اداره — سز تله‌گان وقت تیز کیله‌چك. یا گا معیشت، چرك وایسکیلکنی جیکب، سزنی وبز یاش ایرلرنی، همه بزنی ایزه طورغان ایسکی معیشتدن چغاراچقدر. لکن مونك ایچون بر آز مشقت چیگه‌رگه: اوزگنی تورلی نرسه‌لر اوقب، تمیزلی کشی ایته‌رگه طرشرغه کیره‌کدر.

غزیته‌لردن

بیان الحقده لطیفه

ژارشاژا ساعتلری اعلانلرین بیك اخلاص بلن باصا طورغان بر تاتار غزیته‌سنده، بو کونلرده بیك آصترااومنو یازلغان بر لطیفه درج ایتلکان.

لطیفه‌ده، ناپالیوندن طوتنب، بیان الحق سابق محررلریندن، چیتك «اورلاب قاچقان افندیگه» قدر بار نرسه‌ده بار. باشقه‌لر آراسنده اصلاحده «داملا» طرفندن یازلغان بر مقاله، ناشر اشاره‌سی بلن یازلغان دیب عیب ایتله. اگر موندی لطیفه باشقه غزیته‌ده یازلغان بولسه، بزنك غزیته «بیان الحق» توگل، بزنك محررلرده صاتلق وجدان یوق دیب جواب بیرر ایدك. لکن لطیفه بیان الحقده یازلغان بولغانلقدن بزگه جوابنی ایکنچی تورلی بیررگه کیره‌ك بولا:

اگر اوز محررلرگزگه ایبله‌ش طاباسگز کیلسه «روسکی ارزنامیه» ریداکسیه‌سینه مراجعت ایتگز، باشقه بیردن طابا آلماسسز!

لکن آنداده، بر نوع محررلرگزگه ایش طابلساده چیتك اورلاوچی محررلر طابلماس، شولار کوره‌ضائع اجتهادکنه بولر، دیمز. اعلانلر بار بیت ئسلی طاغی نی کیره‌ك سزگه؟....

اخبارده تل مسئله‌سی

قزانده دیکابر باشنده، سابق قزان مخبری هیئة تحریریه‌سی طرفندن تحریر ایتلب، قزان معتبرانی شرکتی طرفندن نشر ایتله باشلاغان، رفیقمز «اخبار» غزیته‌سی ٦نچی نومروسنده تل مسئله‌سی بحثینی قوزغاتادر. «الاصلاح» نك اوتکان نومرولرندن برسنده بو مسئله چغتای افندی طرفندن باشلانغان ایدی.

«اخبار» غزیته‌سینه بو مسئله‌ده «الاصلاحده» اشتراك ایته‌در. موندن صوك وقتی بلن اول حقده مقاله‌لر درج ایتله باشلار.

شهید عونی افندیگه جواب

الاصلاح نك اوننچی نومرنده معلم شهید عونی امضاسی برله یازلغان معلملر ونمونه مقاله‌سی شول توبانده‌گی بر نیچه سطرنی یازارغه بنی مجبور ایتدی.

کریم افندی حنفییف مدخل جغرافیانی کامیسیه‌نك مطلوبنه موافق صورتده رسملی قیلوب یاخشی کاغدگه کورکام صورتده طبع ایتدررگه بورچلی بولسه‌ده مندرجاتنی آرتدررغه یا که کیمتورگه آنك حقی یوقدر. بناءً علیه مدخل جغرافیانك مرتبی بولندیغمدن بوخصوصده جواب یازارغه اوزمنی بورچلی کوردم.

اصول تدریس علماسی ابتدائی مکتبلرده هیچ برفن‌نی مستقل صورتده فن حالنده تدریس ایتمیوب قرأت کتابلرنده معلومات نافعه صورتنده

هر فندن آز آزغنه معلومات بیرمک برله اکتفا ایلدکلری حالده معلم عونی افندینک ابتدائی مکتبلر اوچون مدخل جغرافیاده‌گی معلوماتنی یوق درجه‌سنده صاناوی معلملرمزنک اصول تدرس‌گه نه درجه آشنالقلرینی بیک یاخشی کورگه‌زه‌در. عونی افندینک فکرنچه مدخل جغرافیاغه ممالکلرنک مقدار نفوسی، رسمی دینلری ولسان رسمیلری طبع ایتدرلورگه بیک کیراک ایمش.

عزیزم عونی افندی! مکاتب ابتدائیه شاکردلرینه دنیایوزنده بولغان حکومتلرنک خاطرده طوتو مشکل بولغان نفوسی ومساحه‌لرینی قاتولیک وپروتستان کبی آکلاشلمغان سوزلرنی بیکلاتمسه‌کک بیکلاتورگه مجبور بولندیغمز دین سبقلرمز معصوم بالالرنک باشلرن واتارغه ذهنلرن چوالتورغه یتارلک بیت.

امتحانلرن کورسه‌تو اوچون کوب نرسه بیکلاتوب معصوم بالالرنک باشلرن واتاچق یرده فائده‌لی روشده آز آزغنه معلومات بیروب اخبارنک اوچنچی نومیرنک «ش» امضاسی برله یازلغان ینه جدید مقاله‌سنده کورسه‌تلگان ایکنچی اصول برله اوقنور وقتلر یتوب کیله‌در. مدخل جغرافیاده یازلغان معلومات امتحانلرده معلملرنک معلومات فروشلغی اوچون یتارلک بولماسه‌ده قرائت ترکی طرزنک اوقنوب خریطه‌غه تطبیق ایتدرلسه ابتدائی شاکردلری استفاده ایده آلاچق قدرگه معلومات باردر عونی افندی مقاله‌سینک آخرنده اوچنچی صنف شاکردلری رسملرینه قزغوب اوّلا مدخل جغرافیانی آلسه‌لرده تجربه قیلوب کورگاندن صوک بونک فایده‌سزلغینی بلوب باشقه برکتابنی اوقورغه صورادقلری اوچون یازارغه مجبور بولغانون هم‌ده اوزینک شاکردلر برله مشاوره قیلوب کتاب انتخاب قیلغانون بلدره‌در.

ابتدائی مکتب شاکردلرینک اوزلرینه کیراکلی فنلرنی، فایده‌لی کتابلرنی صایلاب آلابلو درجه‌سینه ایرشکانی هیچ برملتده ایشتلگان کورلگان اش بولماسه‌ده بزنک آزامزده ایشتله باشلادی. ترقی شولای بولاایکان معلم عونی افندی کبک طاغن برنیچه معلممز بولسه بیش اون یل اچنده آوروپانی‌ده اوزوب کیده‌چکمزده‌شبهه‌برق ایکان معلم بولسه شولای بولسون. آفرین.

شولای‌ده بولسه عونی افندینک بوخبرینی بن اوز طرفمدن تصدیق ایده‌سم کیلمیدر ترقیمزغه کوز تیودن قورقامن. عونی افندی مکتبده بولغان جمهوریت اعضالری اوچنچی صنف شاکردی بولسه‌لرده ایکی یلغنه تعلیم کورمش بالالر بولماسلر بلکه هرصنف‌ده ایکیشر اوچر سنه اوطوروب کوب مکتبلرده بولا طورغان روشچه معلملرگه معاون بولور اوچون حاضرله‌نوچی یکتلر بولور دیرب ظن قیلامن حقیقت حال بویله ایسه مدخل جغرافیا ابتدائی مکتبلرنک بونداى شاکردلرینه تقدیم ایدلور اوچون ترتیب ایدلمامشدر. اش بوبیله بولماسه درس کتابی انتخاب ایتمک کبی مهم بر مسئله‌ده عونی افندینک باری ایکی سنه تعلیم کورمش طوقز اون یاشلک بالالر کیفنه تابع بولوچیلغنی باشقه معلملرده معقول کورسه‌لر ایته طورغان هیچ برسوزم قالمیدر.

حارث فیض

مدرسه خبرلری

طومسکیدن.

طومسکی‌ده حاضرده اوچ یرده مکتب ومدرسه‌لر تربیه‌لنماکده اولوب (۱) مسجد یاننده حضرت قول آستنده اولوب ابتدائی، رشدی، اعدادی، عالی صنفلرینی شامل‌در. فقط بیچاره شاگردلر حضرتنک قارماغینه، آتا وآنالارینک فاتحه‌لاری کبی سرابقه اوشانوب، آلدانوب کیلوب قاپمشلردر. نه فکر ونه علم جهتندن قولغه آلورلق خلفه بارا

نه ده حضرت‌نڭ کشی کبی آڭلارلق سوز سویله‌ر گه و درس ایتورگه اقتداری بار؟ اینده‌ی شول ره‌وشچه کیلاچکده ملت آرسلانلری بولاچق یاش شاگردلرنڭ آلتون‌دن قیمتلی عمرلرنی ضایع ایتمکده‌درلر. حضرت هم خلفه‌لر بواشلری کیلاچکده اوزلرنی، ملتڭ تورلی لعنت‌لر ایله یاد قیلونورغه ده‌زلمکده‌لردر.

(۲) سیداشف بایلار تربیه‌سنده بولوب اوچ معلم طرفندن تعلیم ایدلمکده اوله‌رق ۳ صنف ابتدائی، بر صنف رشدی‌دن عبارت‌در. بومکتبگه بو سنه قزاندن مدرسهٔ محمدیه شاگردی کینترلوب یاخشیغنه ترتیب‌گه قویلدی. هر یاکیلقغه قارشی کیلوچی، انسانیت، وجدان دشمانی اولان صفی قارینڭ بو مکتب‌دن قوولماسی مکتب‌گه آیروچه بر تأثیر ایتدی. نیچك بولسه ده بومکتب ترتیبلی مکتب‌لر صره‌سنه کردی.

(۳) حمیدف وباشقه ملت حالنی آڭلاغان بایلار تربیه‌سنده اوله‌رق رشدی، ابتدائی اولماق اوزره تربیه ایدلمکده‌در. بو مکتب تاتارلارنڭ حاللرینه نسبتا ترتیبلی ومنتظم اولوب گوزل تربیه ایدلمه‌کده‌در. کیره‌ك بایلار طرفندن وکیره‌ك معلم‌لر طرفندن اجتهاد ایدلوی جهتندن برنچی‌در. باری رشدیه قسمنده بوشقه عبثکه فارسی تلی تحصیل ایتدرلماسی بر آز کیمچیلکدر. بورده استانبول‌دن قایتمش یوق بر خیالنڭ تأثیریگنه اولوب معیشتنڭ اقتضاسی وعدم اقتضاسی حس ایدلگاچ بته‌چکنده شبهه یوق‌در.

طوم تاتاری.

(٤) قشقار مدرسه‌سی

بو مدرسه‌ده مادی وکره‌ك معنوی جهتنده هیچ ترتیب ونظام یوق‌در. ولی ملالر، عنایت‌قاضیلر زمانینده نیچك بر تفچلق ووحشت بولغان حاضرنده ده شولایوقدر. اولگیچوق قیچقرالار، طالاشالار، صوغشالار. جیولوشوب اتفاق ایله ایده‌ن اورتاسینه توگاره‌کله‌نوب اوتورشوب واق. افیون صالوب قوینز اوینداب، یرلاشوب تورلیچه زماننی سوگوب وقت‌لرنی اوتکه‌ره‌لر قشقارده اوقماغان شاگردلرنی دشمان کوروب منطق‌اوقولری ایله ماقتانوشالر.

باری برگنه ییری اولگیسنه اوشامغان اولده، اوّلگیچه مناظره‌غه آولدن آولغه یرولرنڭ بتویدر بونکده بتوینه سبب اوتکان یل توننار مدرسه‌سنه باروب ایکی آراده بیك قاتی صوغش‌چغوب‌پالینسه نلڭ قاتشوی هم طیویدر.

بو مدرسه‌ده‌گی ترتیبسزلکلر، قباحت‌لکلر، یرتقچلقلر مدرسلری ئولگه‌زدن صوڭ ئلله نیچه الوش آرتدی.

شاکردلر، یلدن یل آز کیله، بویل بیگراك‌ده آز. کیلگانلرینده اش‌سز سوگشوب‌گنه یاته‌لر.

حاضرنده یاته تورغان شاکردلر، اوزلرنچه بر پروغرام ترتیب قیلغانلر. یاگی مدرس شول پروغرام‌غه قول قویسه قبول ایته‌چکلر ایمش.

پروغراملری بو نیچه کیرکه‌گان نرسه‌لردن عبارت بولسه‌ده حاصلی: «مدرس، اگر یاگی فکرلیلرگه قاتشوب غزیته اوقوسه مدرسه‌نی اصلاح فکری بولسه، حاصلی نیچکگنه بولسه‌ده‌ایسکی‌استاذلرندن کیلگان ترتیبنی بوزسه‌بارچه شاگردلر، اتفاق ایله مدرسنی قوواچقلرایمش.»

قشقار مخبرگز.

داخلی خبرلر:

سیبیریاغه دائر

روسیه‌ده بر آزایو، سودا بتو، سیبیریانڭ آدم باسماغان اوره‌انلرنی خاخوللرغه بیرو، وآوللارنی روس، یهودی، ارمنلر أیچون الوغ سودا شهرلری عددینه کرتدی. سیبیریاغه خاخول یاکه

يۆربلرگنه دگل چيت مملكتلاردنده زور شركت-
لر، الوغ فيرمالر كيلوب يرنڭ آستنى قازوب اوستنكه ايلهندره باشلاديلر. موندان بر اون سنه سيبيريادن كيتكان كشى، قاينوب، ايركوت، طوم چيتا شهرلرنى كورسه حيران قالور درجهگه ايرهشمش در.

زمانمز كسب ومعارف دوريدر، شوكا بناءبو شهرلرده بايلق آرتدقچه علم ومعارفده ايلره كيتمهكده در. اۆللرى غرادسكايا اشقولا بولغان يرلرده گيمنازيه، وگيمنازيه بولغان يرلرده اونيورريسهتيتلر بولدرورغه طرشالر، بكرمنچى عصر اهاليسينه خصوصا ياوروپاليلرغه بو اشلر برده عجبده دگل حتى بر عادت بولوب كيتمش در، لكن قارابق مسلمانلرغه: آنلرده چيت بيرلردن كيلوب (وجعلنا لكم مافى الارض) آيتينه موافقت ايتوب بيرنڭ آستارينه توشوب، آينده وعلده بيرلگان ذى قيمت نرسهلرنى چغاروب، بتون دنيا بايلغنى قولغه آلورغه طرشالرمى؟ يوق، نيك؟ چونكه آنداى كسبلرگه كرشو دنيادهمنگو طورو فكرن كرته، مسلمانلر ايسه دنياده آز توراچقلر؛ آنلرغه شول آت اوغرلاو، تيمر يول بويلرنده خدمت ايتوده آز عمرگه جيتهچك.

سيبيريا مسلمانلرينڭ بوحاللرنى ملاحظه ايتدكده تأسف ايتهرلك بولسهده شادلانورلق اشلريده يوق دگل.

چونكه بو صوڭ زمانلر هر قريه، وشهرلرده اوقو ومعارفكه، رغبت آرتوب يل يلدن مكتب ومدرسهلر آچا باشلاديلر اوقو اشنده آرتق نزاملى يوقلر، اومسكى، ايركوتسكى، چيتا شهرلرنڭ گوزل منتظم مكتبلر وشونڭ برابرنده اقتدارلى معلملرده موجودوكيت كيلده آرتمقدر.

سيبيريا اهالىسى باللر ايچون بولغان مكتبلر ايلهگنه قناعتلنمهينچه كوب بيرلرگه عمومى قرائتخانهلرده آچا باشلاديلر خصوصا بو صوڭ وقتلرده چيتا مسلمانلرى اتفاق ايدوب آرالرندن ايكى يوز صوم قدر آقچه جيناب بر عمومى قرائتخانه آچارغه موفق بولديلر.

حاضر بيك ترقيده، كرب اوقوچيده كوب، چلين بولوب يازلوچيلرده همان آرتمقده، اشلر بو كويگه كيدرسه، البته، سيبيريادهاميدلى حيات طوغارغه كوب قالماغاندر، درست آتا وبابالر اسكى هنرلرندن چغالماسلر، لكن ياشلر اميدلى بولوب اوسهكلرندن كيلهچك ايچون خير ايله تفألنوب توروروغه يارى.

ر. آلوش

پاۋلوغراد اويازنده پانوتينو اسملى بر روس آولنده ابرار غيمنازيهسى آچيلهدر.

ادارهمزگه چيستاى شاكردى يازا:

بزنڭ چيستاى مدرسهسنده نويابر باشنده رسمى درس باشلانوب نويابر آخرينه قدر بيك اجتهاد ايله اوقوب كيلدك، حتى بعض آطنهلرده مدرسمز اوچهر، دورتهر مرتبهده درسكه كرگهلادى. لكن ديكابر باشندن بيرلى مدرسهگه كرب قاراغانيده يوق.

قزان خبرلرى:

بايلارغه بر ايكى سوز.

حرمتلو خوجه افنديلر! سزاوزگزنى حريتچى مساواتچى ملتچى طاغى قلله كمچى ديب يوريسز. دخى ملتنڭ آلغه كيتوويني خلقنڭ آگلاوى آرتق؛ علمى آرتق بولوويبرلهگنه بولهديسز. بوبيك درست لكن شولاى بولسهده خدمتچىلرگزنى اوقودن بيك طيباسز. خصوصا كيبتلرده بر ده اش بولماغانده گازيته قارارغه هيچ رخصت اينمىسز چاى باننده گازيته قاراو توگل اون مينوت دن آرى اولطررغه

هیچ رخصت یوق. اولغنه توگل خدمتدن بوشانب اویگه قایتقاچده اوقورغه یازارغه رخصت یوق. جمعه وباشقه بیرام کونلرنی ایولرگزده ایو اشلرون دخی باشقه اشلارنی اشلاتهسز. ثلله پربکاشچیکارگز خدمتچیلرگز اوقب بلسهلر قارشی تورورلار دیب قورقهسزمی؟ ملت‌نلک آلغه کیتوی اوقو برله بولغاچ ثلله سزنلک خدمتچیلرگز سزنلک ملت کشی‌لری توگلمی؟ ثلله آلارغه دنیاده‌کشی شیکللی کون کوررگه بارامیمی؟ دنیاغه کوز آچب قارارغه آلارغه یارامیمنی؟ آلار باشقه‌لردن کیم‌منی؟ اوقو کیرا کماس دیگانگز شاید بیك آزبولور. شولای بولغاچ نیك اوقودن طیاسز؟

خوجهلر: سز آلارنی قوشب اوقتو اورنینه اوقورغه تلاگانلرنده اوقودن طیاسز. شولمی سزنلك ملتچیلگگز؟

ملت‌نلك آلغه کیتون تله‌گان کشیلر شاید بو اشنی قیلماسلار.

خوجهلر آلارنلك ذهن‌لری آرتسه بلسه‌لر سزگه هم‌ملت‌گه‌ده فائده‌سی بولور!

شونلك اوچونده سزلر خدمتچیلرگزنی اوقودن طیماگز خصوصا عوام درسلرینه اوزگز قوشب جیبارگز. بیگرا که گازیته اوقودن طیماگز! آخری سزگه‌ده بخشی بولور.

بر پریکاشچك

۱۷نچی دیکابرده مدرسهٔ مرجانیه خصوصنده محله مجلسی بولوب ناظر قوشایف‌نلك حسابنی اوتوبردیست اینودان ماعده مدرسه‌نی اصلاح اینوب اوقولار تیشلی روشچه بولوب تنظیمات یاصارغه ووقف توغریلارنی قاراب ممکن قدر شولاردان فائده‌لنوب شول وقف‌لارنی اورنینه صرف اینار اوچون اجتهاد اینارگه دورت کشی‌دن مرکب هیئت سایلاندی اوشبو هیئت‌گه سایلانغان کشی‌لار: بدرالدین آپانایف، علم‌الدین ابراهیموف، برهان‌الدین مولاین، ولی عزةلاین‌در. برنچی مرتبه مجلس‌ده شخصی قیچقریش‌لار بولماینچه، وقف، مدرسه حاجتی قارالدی هم مدرسه‌گه بو قشنی توتارغه کیراك قدر اعانه جیلدی.

بدرالدین آپانایف جنابلرینك اصلاح طرفداری ایکاننی آچق بلسه‌ك کامیسیه‌نك قالغان اوچ اعضاسی بیك کیری کشیلر ایکاننی اعتبارغه آلوب مدرسه‌لر کامیسیه‌سنه آندی قارتلارنك صایلانوینی بیك زور خطالق (نیدرازومینیه) دیب اویلیمز.

شهر ریه‌یسلینینی مکتبنك پاپیچیتلنی ساویت رئیسی م. آ. توفیلین‌ایله شول ساویتنك اعضاسی س. ژ. پیتوخوف غارادسکوی اوپراواغه: «بزایکی آرامزده نزاع ونیدرازومینیه‌لر چققانلق سببلی ساویت هیئتندن چقابز، بزنك اورنبزغه باشقه کشیلر صایلانسون» دیه زایاولینیه‌لر بیرگانلر.

میدیتسینسکی فاکولتیت سیکریتارلغندن استعفا اینگان پرافیسور ژ. ای. طانکوف اورنینه یابف باللاتیروفقه ایله، پرافیسور م. ف کاندراتسکی صایلانغان.

اصول جدیدگه بتون کوچی ایله قارشی توروچی وقزلار مکتبی آچوچیلر کافرلر دیب، فتوی بیره تورغان، بیش بالطه بلال ملانك ۳۰ سنه‌دن بیرلی اوقته تورغان مکتبنده، «چوکچ» ژورنالی‌نلک یازوینه کوره، الحمدلله شکر بو سنه برمالای یازو یازا بله‌باشلاوینك اعتمالی بار ایکان. بواش بلال ملا مکتبنده خارق العاده بر اش بولغانغه، سوینچدن بیش بالطه‌نك کوب

کشیلری نفل قربانلر چالورغه‌ده نیت ایدوب یوریلر ایه‌ش.

عیدنلڭ ایکنچی کوننده ۲ نچی غنوارده کوپیچسکی صوبرانیه زالنده «ادبیات کیچه‌سی» بوله‌چقدر.

خانملر اوچون بولغان تیاتر

اوچنچی کون ۲۲ نچی دیکابرده خانملر طرفندن ولادة فانه فایده‌سینه تاتارچه تیاتر قویولغان ایدی.

قویولغان اویون «قزغانچ بالا»: اولوب اویناوچیلار هرقایوسی اوزلرینڭ روللرن بیک یاخشی چغارغانلار.

بیگره‌ك ده عطاء رولین اویناوچی مرادوْا توتاش ایله شفیقه رولین اویناوچی قادروْا خانم اوزلرینڭ فوق العاده قابلیتلریله خانملرنڭ هوشلرینه قدر تأثیر ایتمشلردر.

بیگانای ایشانی وفساد.

قزان غوبیرناسنده، مماداش اویازی مسلمان کوبلك جهتندن برنچی درجه‌ده بولغان کبی، جهالتده ومعرفتنی انکارده‌ده برنچی درجه‌ده‌در. بونڭ باشلیچه سببی بیگانای‌ده ایشانلق وافیون صاتوچی ملا برله، ایشمی تبرکنڭ شرکتلریدر. مماداش اویازنده ملالرنڭ ده کوبسی نادان وهیچ آشاو ایچودن بوشی آلماغان فاسقلردر. آلارنڭ ده تأثیری بار، لکن اول ملالر، بو ایکی ملا کبی تأثیر ایته آلمیلر. ملالر آراسنده بعض بر آچق فکرلی‌لری مکتب آچوب اوقوطا باشلاسالر، حاضر، شول تیره‌ده‌گی اوزینه تابع بولغان ملالرغه ایشمیدن: اول اوقتوچی ملاغه لعنت اوقوب، آنڭ کافر ایکانن خلقغه بلدررگه طرشگز دیگان خبری کیلب یته. همده بیگانای ایشاندن افیون آلغان مریدلرینه: اول ملانڭ دینسز وکافر بولماقی برله خبر کیلوب یته‌در. صوڭره ملانی قایده بارسه شونده سوگه باشلیلر، هملاوستوندان، ممکن بولسه، دانوص یاصاب ملانی عیبلرگه ماضر طوره‌لار. شول سببدن، آچلغان بر ایکی کیساك مکتبلرده، یابلالر یاخود ضعیفلنه‌لر. عوام، بیگانای احمقنی ایشان اعتقاد قیلغانلقدن، آنڭ سوزینی حق وطوغری دیه اعتقاد ایته‌لر: ظنمچه، برنڭ مماداش اویازی بو کوینچه دوام ایتسه، بتون مسلمان معرفتلنب ینکاچده کوزلرون آچا آلماسلر. بیگانای ایشانی، ممکن قدر، اصول جدید برله اوقتونی بترگز، آنڭ برله اوقوغان کشیلر همه‌سی فاسق وکافر دیه حکم ایتوب، عوامنی قورطا. کندیسی بایلاردن مدرسه ومکتب بناسی ایچون دیب آقچه صوراب بعض نادان بایلاردان آلاده، شول آقچه برله اوزمریدلری ملالرغه صارق آبزاری، اویی یانغان بولسه اوی صالدروب بیره‌در. شونڭ برله‌ده کوب ملانی اوزینه قاراطقان: فقط ـ ش قریه‌سینڭ م. ملانڭ، ده قریه‌سنده ملالر اجتماعی سیاسی دیه‌رك دانوص یاصاغانی ایچون، مکافاتا، بیگانای ملاسی براونڭ مدرسه‌گه دیب بیرگان آقچه‌سندن اویلر صالدروب بیردی، خلقمزنڭ کوبسی اوقودن، قطع نظر قیلغانداده اخلاقسزلق کسب ایتدیلر، کوبسی شول ایشانغه مریدلك سببلی افیونی بولوب کیتدیلر. بو کوینچه توروب، بو میقروبلرنڭ چاره‌سی قارالماسه، عوام بیچاره خراب بولاچقدر. آلار هیچ نرسه بلمی شول ایشانلرنڭ اینکان سوزلری حق دیب بله‌لر. آلار ایسه بیچاره‌لرنی هلاککه سوره‌لر. دوخاونی صابرانیه‌بوندای، خلقنی خراب ایته تورغان کشیلرنی بر آز تأدیب ایتسه، بلکه بر آز توقتالورلار ایدی. ملا بولغانلقلرندن، آلار دوخاونی صابرانیه‌دن قورقرلار ایدی. لکن مع التأسف......

یاڭا قاضینڭ قاضی بولب یتون امید ایتکانمز کبی، آندان اوشبو میقروبلرنڭ دارولرنده کوتامز.

قایغر وچی.

اعلانلر

قزانده نشر ایدلمکده اولان سیاسی، ادبی، اقتصادی وفنی

یولدز

غازیته‌سینڭ ۱۹۰۸نچی یل غنوارندن اوچنچی سنهٔ دوامیه‌سی باشلاناچقدر. هرآی باشندن غازیته‌گه مشتری قبول ایدله‌در.

غازیته‌نڭ بهاسی بریلغه ٤صوم آلتی آیغه ۲صوم اوچ آیغه ۱صوم

«یولدز» حاضرگه هفته‌ده اوچ مرتبه چغا.

کیله‌چکده هرکون چغارو اوچون امتیازی آلنمشدر.

آدرس "Казань. ред. газ. „Юлдузъ"

قافقاسیا مسلمانلرینڭ اوز آره آتشو واولترشولرینه دائر

مصیبت فخرالدین

اسملی، آلتی پرده‌لی فاجعه

قزان تاتار شیوه‌سینه کوچرلوب باسیلوب چقدی.

بهاسی فقط ۱۵تین.

پوچطه مصارفیله ۱۹تین.

هریرنڭ زور کتابچیلرنده وناشرنده ساتیلور.

ناشرینه مراجعت ایچون آدرس:

Казань, №№ „Болгаръ", И. Нугайбек.

حقیقت دیگنگز توبنده آنی چغاررغه یبك آز کشلرگه‌گنه میسر بولا.

طوغریلق وحقیقت عاشقلری!

«طوغری سوزطوغانینه یارامغان» دیگان سوزنڭ درسلگینه المیثاق دن بیرلی ایمان کیترگان بولسه‌لرده هیچ کملدن قورقمایتچه وهیچ بر کمگه تاریلمکا طوتمایتچه حقیقت‌نی کون کبی آچق ایتوب کورساته ویازه تورغان — حر مسلککلی، سیاسی، اقتصادی رسملی هجوی بولغان

نامنده‌گی غزته‌در. شوگار آبونه یازلوب بتون یل بویتچه هرتورلی واقعه‌لرنی هر دائم کوز آلدگزده طوتوب جمیع مسلمان دنیاسندن

چوکچ

— خبر الوب طوروگزنی توصیه ایده‌مز —

نڭ سنه‌لك بهالی ۳ صوم، یارم سنه‌لگی ۱ صوم ایللی تین.

چوکچ سنه‌لك یاڭی مشتریلرگه دیکابردن باشلاب برنچی غنوارغه‌قدر

«چوکچ» بوش (بیز پلاتنی) یبارله‌چکدر

۱۹۰۸نچی یل ایچون رسملرنی توشروچی خودوژنیك‌لردن رومانوف جنابلری اولوب محرولر آراسنده هر بر مشهور قلم صاحبلری و خصوصا قزانلی «یاشنچی» وآستراخانلی «طوبیچی» افندیلر قلم خدمتلری ایله چوککه یاردم قیلاچقلرینی معلوم ایدوب بزنی شادلاندردقلری کبی

جمله اوقوچیلرمزنیده شادلاندراچقلردر.

«چوکچ» نڭ کامل نق وتیگز دوام ایتوی ایچون بولغان معنوی کوچ ومادی خراجات هیچ قزغانلمایتچه صرف ایتله‌چکدر.

ناشر ومحرر: تیمورشاه صلاویوف.

ادریس: Оренбургъ. Редакція „Чукчъ"

معارف کتبخانه‌سی

قرائت عربیه کتابلری

قرائت عربیه (احمدجان مصطفی اثری) ۲۵ تین
مقتطفات آثار عربی (شه‌یر محمد ذهنی اثری) ٤۰ تین
مقتطفات آثار ادبیه (. . . . . .) ۱ صوم
مقامات عشرة (مقامات حریریدن منتخب) ٤۰ تین
المستطرف فی کل فن مستظرف کنارنده
ادب الدنیا والدین ۱ صوم ۵۰ تین
کلیله و دمنه مصور ۱ صوم ۳۰ تین
» » صورتسز
مقامات حریری زور قولده ۱ صوم
» » کچوك قولده میری طبعی ۲ صوم ۵۰ تین

کله‌چك بیرم ایچون
هر تورلی تبریکلر حاضرلندی
دسته‌سی ۲۰دن بر صوم ۵۰گه قدر

اوچ صومغه قدر پوچطه مارقه‌سی مقبولدر.
زادانکسز زاکازلر کوندرلمس.

Казань, Книгоиздательство
Т-во Камалютдиновa и К° на сѣнной.

«شعرلر کتبخانه‌سندن»
۳نچی دفتر

عبدالله توقای شعرلری

بو کونلرده شرق مطبعه‌سنده گوزل صورتده باصلوب چقدی.

بهاسی ۱۲ تین، پوچته ایله ۱٤ تین.

هر یرنڭ مشهور کتابچیلرنده صاتولا.
ناشرلرینه آدرس
Казань, Типографія ШАРАФЪ.

صباح کتبخانه‌سی

۱۹۰٦ سنه

مصارفیله باصلوب چیقدی:

اشیا درسلری.

برنچی قسم، اثر: ح. زبیری

مکاتب ابتدائیه‌گه مخصوص اوشبو کتاب «معلملره نمونه»ده کورساتلگان، شفاهی معلومات وعلم اشیا درسلری ایچون یازلمش اولدیغندن معلملرنڭ دقتلرینی رجا ایته‌مز.

دانه بهاسی: ۱۵ تین،

رهبر املا

اثر: حارث فیضی.

بو رساله محرری طرفندن تمام توزاتیلوب هم آرتدرلوب، خاریطونف مطبعه‌سنده اورطافورمه‌ده باصلوب چقدی،

دانه بهاسی: ۱۰ تین.

اصول تربیه وتعلیم

اثر: ع. امینی

طوغاندن آلوب سن بلوغینه قدرلی بالالارنی تربیه‌لمك، الفبا، قرائت، علم حال، لسان، تاریخ، جغرافیا، حساب کبی مکاتب ابتدائیه ورشدیه درسلرینی تعلیم ایتمك اصولنی آوروپا لساننده اولان اصول تربیه وپیداغوغیا کتابلرینه موافق روشچه بیان ایتکان اوشبو رساله‌نڭ هر معلم ومربی‌نڭ قولنده بر نسخه‌سی بولمقینی توصیه ایته‌مز.

دانه بهاسی: ۲۵ تین.

رهبر صبیان، معلم العبادات

۲نچی قسملر، اثر: ح زبیری

ایکنچی کره توزاتیلوب باصلمقله برابر بهالرینده کیموتلدی، اوّلده یکرمیشر تین ایدیلر، بو طبعده رهبر صبیان (۱۵) تین‌گه، معلم العبادات (۱۲) تینگه صاتلمقده‌در.

عقائد ترکی، معلم العبادات

۱نچی قسملر، تیز کوندن ۳نچی مرتبه باصلوب چغالر.

تیلیغرام وخطایچون آدریس: Казань, книгоиздательство «САБАХЪ»

Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ. محرر وناشر: وفا بختیارف Тип. „Бр. Каримовыхъ“, въ Казани.